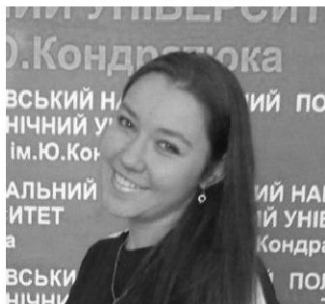

БОНДАРЕВСЬКА

Ольга Миколаївна

УДК 336.56:338.5 (477)

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В
УКРАЇНІ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ВІДПЛИВУ
КАПІТАЛУ**

**STATE REGULATION OF TRANSFER
PRICING IN UKRAINE AS A MEANS
COUNTERACTION CAPITAL FLIGHT**

ДАХНО

Олена Миколаївна

студентка, кафедра
фінансів і банківської
справи
Полтавський національний
технічний університет
імені Юрія Кондратюка

к.е.н., доцент, кафедра
фінансів і банківської справи
Полтавський національний
технічний університет імені
Юрія Кондратюка

Розглянуто проблеми використання трансфертного ціноутворення як інструмента впливу на підвищення рівня фінансової безпеки держави. Розглянуто зарубіжний досвід трансфертного ціноутворення, як протидії зниження бази оподаткування.

Рассмотрены проблемы использования трансфертного ценообразования как инструмента влияния на повышение уровня финансовой безопасности государства. Рассмотрен зарубежный опыт трансфертного ценообразования, как противодействия снижению налогооблагаемой базы.

The problems of using transfer pricing as a tool to enhance the impact of financial security. We consider the international experience of transfer pricing as a counter understatement of the tax base.

Ключові слова: податок, система оподаткування, трансфертне ціноутворення, оподаткування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання

Ключевые слова: налог, система налогообложения, трансфертное ценообразование, налогообложение финансовых результатов деятельности субъектов хозяйствования

Keywords: tax, tax system, transfer pricing, taxation of financial performance of the entity

ВСТУП

Протягом останніх десятиліть на глобальному рівні відбулися суттєві зміни в світовому економічному, фінансовому та податковому просторі. Дедалі більше уваги приділяється таким податковим наслідкам глобалізації економічної діяльності, як: використання нових фінансових інструментів, новітніх мобільних інформаційно-комунікаційних технологій; збільшення в геометричній прогресії кількості та обсягів надання послуг, операцій, предметом яких є нематеріальні активи; розширення практики використання мультинаціональними підприємствами (транснаціональними корпораціями) «податкових сховищ (гаваней)»; агресивне податкове планування; реструктуризація моделей бізнесу з метою зниження бази оподаткування; використання трансфертного ціноутворення (далі - ТЦ) тощо.

Держави втрачають у податкових надходженнях внаслідок використання мультинаціональними підприємствами агресивного податкового планування для перенесення доходів до місць (юрисдикцій) із більш сприятливими режимами оподаткування.

МЕТА СТАТТІ

З метою реагування на вищезазначені фактори в багатьох країнах світу проведено суттєві реформи систем оподаткування, які характеризуються поступовим зниженням податкових ставок при одночасному розширенні бази оподаткування, протидією зниженню бази оподаткування та передачі доходів (прибутку) іншому платнику податків із нижчою ставкою оподаткування податком на прибуток (корпоративним податком).

Одним із методів таких процесів стало запровадження низкою країн системи державного регулювання та контролю за трансфертним ціноутворенням.

Огляд останніх досліджень і публікацій

Суттєвий внесок у дослідження питань реформування податкової системи в Україні, а також вивчення досвіду оподаткування в інших країнах зробили Соколовська А.М., Кошук Т.В., Твердієвич В.О., Покоłodна А.В., Сотніченко О.А., Дедеваєв В.А. та інші. У своїх працях автори розглядають напрями вдосконалення системи оподаткування,

регулюючи сутність податків, необхідність та причини реформування тощо.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Світовий досвід державного регулювання процесів трансфертного ціноутворення свідчить, що ефективна система протидії відтоку капіталу з національних економік сприяє економічному зростанню. Країни з найбільш жорсткими правилами трансферного ціноутворення, до яких, приміром, належать Індія та Китай, демонструють стійкі тенденції економічного зростання. Середній щорічний приріст ВВП за останні 10 років у них перебуває в межах 10%. При цьому збільшено обсяги зовнішньої торгівлі, темпи накопичення капіталу. Отже, існування таких правил не гальмує розвитку країн, а навпаки, дає імпульс для зовнішньоторговельних відносин. Принципи трансфертного ціноутворення встановили всі суміжні з Україною держави.

Станом на початок 2013 р. норми ТЦ запроваджено в понад 70 державах світу, фактично – в усіх розвинутих країнах. Серед країн СНД такі системи є у Казахстані (у 2001 р.), Росії (у 2012 р.), в Україні (з 01.09.2013 р.).

В Узбекистані та Білорусі запроваджено окремі елементи контролю за звичайними цінами. Планується така система в Азербайджані.

Основним міжнародним правовим актом, що регламентує порядок оподаткування при застосуванні трансфертних цін, є Керівництво ОЕСР з трансфертного ціноутворення для транснаціональних корпорацій і податкових органів 1995 р. Керівництво ОЕСР 1995 р. передбачає поширення його положень на міжнародні (зовнішньоекономічні) угоди, тобто регламентує податкові аспекти трансфертного ціноутворення в контексті міжнародного податкового права. Національне законодавство багатьох країн так чи інакше дотримується положень цього документа. Окрім правових актів ОЕСР, питання трансфертного ціноутворення регулюється документами інших міжнародних організацій, зокрема, ООН і Комісією ЄС. Основним нормативним актом, що регламентує порядок оподаткування при здійсненні міжнародних угод, є податкова угода.

Правило витягнутої руки (arm's length principle) сформульоване в Керівництві ОЕСР – це принцип оподаткування взаємозалежних компаній. Відповідно до правила витягнутої руки, розрахунок податкових зобов'язань робиться виходячи з ринкових цін по угодах, між взаємозалежними платниками податків, начебто компанії були незалежні (знаходилися «на відстані витягнутої руки»). Цей принцип прийнятий як спосіб захисту держави в отриманні податків.

Правила трансфертного ціноутворення у більшості країн світу були розроблені та затверджені на законодавчому рівні з метою уникнення спекуляції із цінами між пов'язаними особами та запобігання ухилення бізнесу від сплати податків.

В зв'язку із загрозливими масштабами прихованого впливу фінансових ресурсів з вітчизняної економіки та поширенням практики державного регулювання трансфертного

ціноутворення у світі, в Україні на даний час теж запроваджується така система.

З 01.09.2013р. набрав чинності Закон України від 04.07.2013р. № 408 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення», розроблений з урахуванням стандартів організації економічної співпраці та розвитку і прогресивних міжнародних практик.

Цим Законом до Податкового кодексу імплементовано міжнародний досвід практичного застосування «принципу витягнутої руки», який є основним стандартом контролю за трансфертним ціноутворенням. Відповідно до цього принципу податковий контроль за ТЦ передбачає коригування податкових зобов'язань платника податків за результатом проведення ним контрольованих операцій до рівня податкових зобов'язань під час здійснення зіставних операцій, сторони яких не є пов'язаними особами.

Закон запроваджує такі нові для вітчизняного податкового законодавства поняття, як трансфертне ціноутворення, контрольовані операції, пропорційне коригування, процедура узгодження цін, а також вносить зміни до понять звичайної ціни та пов'язаних осіб для цілей ТЦ.

Трансфертне ціноутворення – це система визначення звичайної ціни товарів (робіт, послуг) в операціях, визначених контрольованими відповідно до ст. 39 Податкового кодексу.

Звичайною ціною вважається ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено Податковим кодексом. Якщо не доведено зворотнє, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін.

При цьому для визначення звичайної ціни встановлено п'ять особливостей, які діють за наявності обставин та у разі якщо: ціни (націнки) на товари (роботи, послуги) підлягають державному регулюванню; під час здійснення операції обов'язковим є проведення оцінки; ціна склалася під час проведення аукціону (публічних торгів), обов'язковість проведення якого передбачено законом; постачання товарів (робіт, послуг) здійснюється на підставі форвардного або ф'ючерсного контракту; продаж (відчуження) товарів, у тому числі майна, переданого в заставу позичальником з метою забезпечення вимог кредитора, здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством.

Крім того, контрольованими операціями визнаються операції, однією із сторін яких є нерезидент, зареєстрований у державі (на території), в якій ставка податку на прибуток (корпоративний податок) на 5% і більше нижча, ніж в Україні, або який сплачує податок на прибуток (корпоративний податок) за ставкою на 5% і більше нижчою, ніж в Україні. Перелік таких держав (територій) затверджується Кабінетом Міністрів України.

Слід зауважити, що операції визнаються контрольованими лише за умови, що загальна сума здійснених операцій платника податків з кожним контрагентом дорівнює або перевищує 50 млн. грн.

(без урахування ПДВ) за відповідний календарний рік.

Отже, починаючи з 01.09.2013р. податковий контроль за трансфертним ціноутворенням передбачає коригування податкових зобов'язань платника податків до рівня податкових зобов'язань, розрахованих за умови відповідності комерційних (фінансових) умов контрольованої операції комерційним (фінансовим) умовам, які мали місце під час здійснення зіставних операцій, сторони яких не є пов'язаними особами.

При визначенні ціни у контрольованих операціях застосовуються наступні методи: порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу); ціни перепродажу; «витрати плюс»; чистого прибутку; розподілення прибутку. При цьому платникам дозволено використання комбінації двох методів і більше. Водночас пріоритетним має бути застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу). І лише у випадку, коли не існує можливості застосування цього методу, він має право на застосування іншого.

Методику визначення ціни страхового тарифу затверджує Нацкомфінпослуг, який здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, а методику визначення ціни банківських послуг – Нацбанк України та центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Для великих платників податків передбачено право на звернення до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, із заявою про узгодження цін в контрольованих операціях, що є процедурою, під час якої узгоджується порядок визначення цін в контрольованих операціях на обмежений строк на підставі договору.

При цьому предметом узгодження також можуть бути: види та/або перелік товарів (робіт, послуг), що є предметом контрольованих операцій; ціни товарів (робіт, послуг) в контрольованих операціях та/або перелік методів визначення ціни в контрольованих операціях; перелік джерел інформації, які передбачається використати для визначення цін в контрольованих операціях; строк, на який узгоджуються ціни в контрольованих операціях; допустиме відхилення від встановленого рівня економічних умов здійснення контрольованих операцій; порядок, строки подання і перелік документів, які підтверджують дотримання узгоджених цін в контрольованих операціях та інші умови узгодження цін. За результатами такого узгодження цін в контрольованих операціях укладається договір. Під час здійснення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, використовує офіційно визнані джерела інформації про ринкові ціни, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України.

Обов'язок доведення того, що ціна в контрольованій операції для цілей оподаткування не

визнається звичайною, покладено на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Водночас у разі застосування під час здійснення контрольованих операцій цін, що не відповідають рівню звичайних цін на відповідні товари та якщо внаслідок такої невідповідності виникає заниження податкового зобов'язання, платнику податків надано право самостійно провести коригування податкових зобов'язань і сплачених сум податку.

Новацією для платників податків (крім Нацбанку України), які протягом календарного року здійснювали контрольовані операції, є те, що вони зобов'язані подавати центральному органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, до 1 травня року, наступного за звітним, звіт про контрольовані операції. Такий звіт подається засобами електронного зв'язку в електронній формі. За неподання зазначеної звітності передбачено відповідальність.

Так, згідно з п. 120.3 ст. 120 Податкового кодексу за неподання платником податків звіту та/або обов'язкової документації про проведені ним протягом року контрольовані операції відповідно до вимог п. 39.4 ст. 39 цього Кодексу до нього застосовуються штрафні санкції у розмірі: 5% загальної суми контрольованих операцій – у разі неподання звіту про контрольовані операції; 100 розмірів мінімальної заробітної плати – у разі неподання документації, визначеної пп. 39.4.8 п. 39.4 ст. 39 Податкового кодексу.

При цьому за порушення норм ст. 39 Податкового кодексу, вчинені у період з 01.09.2013 р. до 01.09.2014 р., штрафні санкції застосовуються у розмірі 1 грн. за кожне порушення. Після зазначеної дати штрафні санкції за такі порушення застосовуватимуться у повному обсязі.

Запроваджується новий вид перевірки – документальна невідвізна перевірка платника податків з питань повноти нарахування і сплати податків і зборів під час здійснення контрольованих операцій. Тривалість перевірки контрольованих операцій не повинна перевищувати 6 місяців (основний строк) з можливістю продовження перевірки до 6 місяців (додатковий строк).

Під час здійснення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням Міністерством Доходів і зборів будуть використовуватися офіційно визнані джерела інформації про ринкові ціни, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, за правилами трансфертного ціноутворення держава має можливість захищати свої економічні інтереси та змушувати бізнес сплачувати податок на прибуток там, де прибуток економічно виникає. Адже для країни з дефіцитом бюджетних ресурсів виведення з-під оподаткування близько 100 млрд. грн. – дуже велика розкіш.

Перед Україною стоїть складне завдання: за досить короткий відрізок часу догнати інші країни і пройти той шлях, який Західна Європа чи Америка проходили за десятиріччя. Вплив глобальної економіки, який зростає, вимагає від країни, навіть створює певний тиск, аби українське законодавство і

податкова система наближалися до міжнародних норм.

Література

1. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. N 2856-VI із змінами та доповненнями.
2. Закон України від 04.07.2013р. № 408 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення».
3. Постанова КМУ від 17.10.2013р. № 764 «Про затвердження Порядку узгодження цін у контрольованих зовнішньоекономічних операціях, за

результатами якого укладаються договори, що мають двосторонній або багатосторонній характер, для цілей трансфертного ціноутворення».

4. Власов В. Податки потрібно сплачувати в тій країні, де економічно виникає прибуток / Власов В. // Вісник Податкової Служби України. – 2013. №10. – С. 11-13.

5. Полянський Д., Бахарєва Н. Трансфертне ціноутворення та контрольовані операції / Полянський Д., Бахарєва Н. // Юридична Газета. – 2013. – № 37. – С. 28-31.